

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Jana Luffera

Klasifikace folklorní prózy (Návrh katalogu českých numinózních pověstí)

Autor předložené práci si klade ambiciózní cíl – v první přehledové části se snaží zachytit vývoj, jímž se vědci v průběhu dvou století ubírali v oblasti katalogizaci pověstí, v druhé nabízí vlastní řešení v podobě sestavení katalogu aplikovatelného na české numinózní pověsti.

Zúžení zájmu na pověsti numinózní (v jiných klasifikacích démonologických) má své opodstatnění. Autor vychází z nejčastějších klasifikačních modelů, oddělujících tento druh (u jiných badatelů žánrů) od pověstí historických či etiologických. Za druhou přednost tohoto záběru považují skutečnost, že jsou to právě démonologické/numinózní pověsti, jež lze považovat za produktivní folklorní žánr, který jako takový bude nadále vzbuzovat zájem folkloristů. Netřeba zdůrazňovat, že podstatou jejich práce bude nově sebraný materiál katalogizovat.

Až dosud se folklorista mohl opřít o mezinárodní katalogy, k nimž dala na přelomu 19. a 20. století podnět finská škola. Od této doby již vznikla řada národních katalogů, a to zejména ve skandinávských zemích uplatňujících především typologické hledisko. V české folkloristice zůstaly tyto snahy omezeny buď regionálně (Klímová, Hrabalová, Sirovátka), nebo žánrově (pohádky, pověsti, exempla).

Jak jsme již výše uvedli, práce je rozdělena do dvou samostatných oddílů. Autor nejprve vychází z definice a charakteristiky žánru. Pověst je sledována ze tří hledisek obsahových (obsah, forma, struktura) a kontextových (víra, funkce, distribuce). V této souvislosti poukazuje na některé souvislosti týkající se kredibility pověstí a distribuce současného folkloru.

Nejvíce pozornosti je v této části věnováno klasifikačním systémům a katalogům folklorní prózy. Autor se nespokojuje s pouhým výčtem, ale snaží se poukázat na jejich přednosti, či nedostatky, a to vždy z úhlu pohledu současného českého folkloristy pracujícího s domácím materiálem. Závěrem je zjištění, že i přes částečné snahy, od nichž nás však dělí celé půlstoletí, neexistuje v současné době pro pověšťový žánr žádný reprezentativní

katalogizační systém, tudíž je nutné navrhnout nový, takový, který by nejlépe odpovídal jak tradičnímu, tak současnému materiálu. V první části oceňuji zvláště kapitolu věnovanou klasifikaci mimoevropských lidových vyprávění, která je u nás jedním z mála, ne-li jediným textem zpřístupňujícím tuto problematiku českému čtenáři.

Samotnému katalogu předchází kapitola *Pramenný materiál a jeho kritika* hodnotící přehled zdrojů, jež se pro katalog staly materiálovou základnou. Kritériem jejich výběru je sice přesnost terénních zápisů opatřených požadovanou pasportizací, nicméně autor – a v tomto směru s ním lze jen souhlasit – zařadil i některé starší sbírky s editorskými zásahy. Schvaluji též využití dialektologických prací, navíc vznáším v této souvislosti první otázku, zda by nebylo účelné přihlédnout i k textům balad, tedy útvaru lyrickoepického žánru, v nichž lze často nalézt podobné epické a lyrické motivy.

Vrcholem práce je již mnohokrát zmíněný katalog, jehož předností je nejen logická návaznost jednotlivých částí, ale i otevřenost, tudíž přístupnost budoucím změnám a rozšíření. Jeho budoucí využitelnosti napomáhá jak dělení do šesti základních skupin, trojmístný kód, tak i interní a vnější odkazy, pro něž jsou využity nejen základní mezinárodní katalogy (ATU, Aarne, Christiansen, Miller/Röhrich, Jauhainen, Polívka), ale i katalogy (či jejich náběhy) domácí (Klímová, Tille).

Jednoznačnou předností práce je její jazyková kvalita, jež je ostatně od badatelů v oblasti humanitních věd očekávána. Při kompletaci rozsáhlého materiálu se autor bohužel nevyhnul některých nepřesnostem, např. v seznamu literatury není uveden Petr Janeček (citovaný na s. 19, či Augusta Šebestová (citovaná na s. 17).

Jisté problémy přináší adjektivum „český“ vymežující - jak je z dalšího textu patrné - pověsti ve smyslu etnickém, nikoliv územním. Jedná se o problém, nad nimž by se měli folkloristé v budoucnu zamyslet. Autor sám upozorňuje na dosud opomíjenou sbírku Virgila Grohmana, na její přednosti stran pasportizace. Nevíme, v jakém jazyce zde uvedení sběratelé pověsti slyšeli, zda česky či německy, výsledek jejich zápisu zde však přináší německý text.

Jiný příklad: Jindřich Šimon Baar uvádí ve svých *Chodských pohádkách* některé látky, které zřejmě mohl převzít od Němců žijících v okolí jeho rodiště (např. v Alt Possigkau –

Postřekově, v Nimmvergut – Nýfrkoutě či v Suppenwasser – Nemanicích). Výsledek je však opačný, Tím, že je Baar publikoval česky, navíc v dialektu, se staly součástí české literatury, potažmo i srovnávacím materiálem pro autora předložené práce.

Nehledě na výše uvedené poznámky, které jsou spíše námětem pro další úvahy, lze práci Jana Luffera považovat za významný počin ve vývoji současné české folkloristiky. Navržený katalog by si zasloužil co nejrychlejšího zpřístupnění formou publikace, aby tak mohl být nápomocen současné badatelské veřejnosti.

Na základě svého posudku práci vřele doporučuji k obhajobě

V Plzni 20. 4. 2011

PhDr. Marta Ulrychová, Ph. D.